Stela Đurović

Ferdinand Konšćak

Uvod

Ovim seminarskim radom naglasiti ću važnost Ferdinanda Konšćaka kao misionara, geografa, istraživača i kartografa. U narednim poglavljima reći ću nešto o samome Ferdinandu te njegovu životu. U nastavku ću govoriti o misijama i ekspedicijama na koje bijaše poslan. Posvetit ću pažnju i njegovom istraživačkom radu koji je uvelike cijenjen te je doprinio znanosti i kulturi, kao takvima.

1. Biografija Ferdinanda Konšćaka

Ferdinand Konšćak, rođen je 2. prosinca 1703. godine u Varaždinu. Potječe iz obitelji u kojoj je otac obavljao dužnost vojnog časnika. Isto je htio i za svoga sina, ali nakon završene pučke škole i gimnazije u Varaždinu, Ferdinand je odlučio pristupiti isusovačkom Redu. U isusovački novicijat stupio 21. listopada 1719. godine u Slovačkom gradu Trenčinu. Nadalje, nakon dvije godine boravka u Slovačkoj, odlazi u grad Leoben u Austriji, gdje proučava i usavršava humanističke discipline; klasike i govorništvo. Godine 1723. odlazi u Graz te tamo studira filozofiju sve do godine 1725. Narednih godina Ferdinand je predavao i radio. O tome Zorić kazuje sljedeće: » *Godine 1726. Ferdinand predaje u najnižem gramatičkom razredu u Zagrebu. […] Sljedeće godine predaje u višim gimnazijskim razredima u Budimu i pomoćnik je upravitelja konvikta i sjemeništa«* (Zorić, 2002, 77). Godine 1728. otišao je u Graz na studij teologije, isti je prekinut zbog Konšćakova odlaska u misije. Umro je u San Ignaciju 10. rujna 1759. godine.

2. Konšćakove molbe i sudjelovanje u misijama

Valja istaknuti kako je Konšćak za vrijeme svoga školovanja uputio čak četiri pisma u Rim, moleći isusovačkog generala Michaelangela Tamburinija da ga pošalje u misije preko oceana. Prvo pismo Ferdinad je napisao 21. prosinca 1722. godine. u Grazu. U njemu izražava svoju dugogodišnju želju za odlaskom na prekomorske misije te svoju čežnju da postane misionar i širi Kristov poziv. Zorić o Konšćakovu cilju odlaska u misije kazuje sljedeće: : » *Kao glavni cilj svojega misionarskog poziva navodi da mnogi narodi propadaju u neznanju i zbog nestašice onih koji bi ih poučili u pravoj vjeri, a on je za njih spreman podnijeti sve i dati svoj život «* (Zorić, 2002, 77). Sljedeću molbu Konšćak piše tek četiri godine nakon, te u istoj navodi razloge svog nejavljanja. O tome Zorić navodi sljedeće: *»Razlog je bio taj što je austrijski provincijal odredio da se takve molbe šalju izravno njemu,pa mu je on svake godine*

ponavljao molbe« (Zorić, 2002, 78). U naredna dva pisma, poslana 1727. i 1728., za vrijeme studija teologije, Ferdinand ponovno iskazuje svoju želju za odlaskom u misije. Tek nakon četvrtog pisma, Ferdinandu su uslišene molbe te je već godine 1729. poslan u Meksiko. Više o tome naveo je u svojem pismu od 24. travnja 1731. godine iz Vera Cruza, koje je bilo upućeno austrijskom isusovcu Jurju Neumayru. U pismu navodi kako je putovao uobičajenim putem iz srednje Europe kopnom do Genove, zatim lađom do luke Cadiz u Španjolskoj iz koje su kretale ekspedicije za Ameriku. Navodi Zorić kako je za vrijeme boravka u Cadizu, Konšćak završio treću godine teologije te je bio zaređen za svećenika. Također, vjeruje da je njegova ekspedicija krenula iz Cadiza, pred kraj 1730. godine, budući da je već početkom travnja sljedeće godine kratko boravio na Havani te nastavio prema Meksiku, odnosno Vera Cruzu. Iz luke Vera Cruz Konšćak je nastavio svoj put prema Kaliforniji. Autor ističe kako se u Kaliforniju uputio pred kraj 1731. godine. O tome imamo svjedočanstvo češkog isusovca Ivana Rossija, Konšćakova prijatelja sa studija i suputnika na putu za Meksiko. Naime, u pismu od 13. studenog 1731. Rossi spominje kako se Konšćak sprema uskoro krenuti u Kaliforniju. Navodi kako je putovao kopnom preko Guadalajare do Sonore, a zatim iz luke Yaqui lađom preko zaljeva do središnje kalifornijske misije Loreto. Nakon kratkog boravka u Loretu, Konšćak se zaputio na svoje odredište, misiju San Ignacio.

2.1. Misija San Ignacio

Valja spomenuti kako je već ranije na tom mjestu misionar Piccolo započeo pokrštavati Indijance Cochimies i podigao malo naselje. Godine 1730. misijom upravlja Sebastian Sistiaga koji na svoje mjesto privremeno postavlja Talijana Segismunda Taravala. Autor zaključuje kako je godine 1744. tadašnji vizitator i kasniji meksički provincijal Juan Antonio Balthasar izjavio u opisu kalifornijskih misionara, da Konšćak već osam godina djeluje sa Sebastianom Sistiagom u San Ignaciju. Isti navodi kako godine 1747. Sistiago napušta Kaliforniju te Konšćak djeluje samostalno, odnosno i sam postaje upraviteljem misije. Konšćak je tu dužnost obnašao do svoje smrti. U katalogu Meksičke provincije spominje se da je godine 1741. i 1744. u San Ignaciju i Santa Magdaleni bio vizitator kalifornijskih misija, godine 1751. i 1755. superior San Ignacija te godine 1758. ponovno vizitator. Autor ističe kako je 25. ožujka 1738. u San Ignaciju, Ferdinand Konšćak položio svečane zadnje zavjete po običaju svoga Reda. Što se tiče same misije, Zorić ističe sljedeće: »*Najviše podataka o misiji San Ignacio imamo iz izvješća Sistiage i Balthasara godine 1744. u vrijeme kada se prosperitet te misije u velikoj mjeri može pripisati Konšćakovoj djelatnosti*« (Zorić, 2002, 82). Nadalje, misija je osim glavnog mjesta imala osam okolnih naselja (pueblas/ rancherias). Misija obiluje bogatim urodom kuruza i vina. Konšćak je bio iznimno predan svojoj misionarskoj dužnosti, naime, u središtu misije imao je dvije škole za katekumene, tj. jednu za one koji su se pripremali na krštenje, dok je za učitelje odabirao dobro poučene Indijance. Redovito je održavao mise, odlazio u potragu za urođenicima, pomagao bolesnima te najvažnije od svega, poučavao vjeri i širio Kristov poziv. Valjalo bi naglasiti kako Ferdinand Konšćak u ovoj misiji nije bio samo duhovni pastir, kako navodi Zorić, već i graditelj i poljoprivrednik. Na kamenito i suho tlo San Ignacija, dopremio je vodu te napravio umjetni plodni teren na kojem je kasnije sadio žito, kukuruz te uzgajao vinovu lozu, voćke, biljke i ljekovito drveće. Također, dopremio je i pitku vodu, koja je služila za navodnjavanje. Naime,

godine 1754. velike količine padalina i bujice, srušile su nasip i uništile sve usjeve. Do te godine Konšćakova misija je bila najbogatija na poluotoku, ističe Zorić. Spomenula bih još jednom kako je Ferdinand Konšćak godine 1748. i 1758. obavljao službu vizitatora, što ga je činilo upraviteljem svih misija u ime provinijala koji je stolovao u gradu Meksiku. Njegova dužnost bila je obilaziti sve misije, uređivao sve tekuće poslove te pismeno podnosio izvješća. Istaknula bih kako je nakon misije San Ignacio, Konšćak krenuo u tri nove misije sjeverno od San Ignacija. Imena misija su Santa Maria Magdalena, Nuestra Senora de los Dolores del Norte i San Juan Bautista. Vezano uz prvu misiju, istaknula bih kako je ona ubrzo napuštena budući da nisu mogli pronaći mjesto s dovoljno vode. Za razliku prve, druga misija je bila uspješnija. Naime, Konšćak je pridobio brojne Indijance i njihova naselja. Zorić o tome kazuje kako je Konšćak redovito održavao mise, izgradio kuće i crkvu te kanale i nasipe. Posljednja od navedenih misija je ubrzo napuštena, budući da je Konšćak poslan u ekspediciju do Rio Colorada.

3. Konšćakove ekspedicije

O Konšćakovim ekspedicijama Muljević kazuje sljedeće: » *Ferdinand Konšćak je zasnivao i provodio svoje istraživačke ekspedicije prema nalozima svojih crkvenih poglavara. Nalozi su bili u skladu sa željama i namjerama španjolskog kralja — da se proširuju granice španjolskih posjeda u Americi*«.(Muljević, 2007.) Naime, Juan Antonio Balthasar vizitator Donje Kalifornije naložio je Ferdinandu Konšćaku da 1746. organizira i vodi svoju prvu ekspediciju kako bi se konačno dokazalo da Donja Kalifornija nije otok već poluotok. Ekspedicija je krenula 9. lipnja 1746. iz uvale San Carlo te je putovanje trajalo oko 50 dana. Konšćak je tijekom svojih ekspedicija pisao dnevnike, odnosno vodio detaljne bilješke o opisu obala, struja, vjetrova, također je bilježio i nalazišta bisera i školjki te floru i faunu. Veliku pažnju posvetio je mjerenjima, koja su mu kasnije bila temelj za izradu zemljovida. Zorić ističe kako je brojnim mjestima koja dotad nisu bila otkrivena na kartama, dao imena. U konačnici, osim što je Ferdinand potvrdio da je Kalifornija poluotok, dao nam je razne podatke o domorodcima, odnosno Indijancima, njihovom životu i običajima. Nadalje, druga ekspedicija do Tihog oceana, trajala je od 22. svibnja do 8. srpnja 1751. godine. Zorić navodi kako je u njoj sudjelovao kapetan Fernando Xavier Rivera y Moncada. Kretala se kopnom prema sjeveru, odnosno suhim koritima rijeka te obalom Tihog oceana, prolazivši gorjem San Pedro Martin i Siera Madre koja kalifornijski poluotok dijeli na zapadni prohodni i istočni manje prohodan. Prvobitan cilj ekspedicije bio je pronaći dovoljno pitke vode i povoljna mjesta za osnivanje novih misija na sjeverozapadnim područjima poluotoka. Što se tiče ekspedicije kao takve, Muljević o tome iznosi sljedeće: »*Konšćak je sustavno prikupljao podatke o Indijancima, njihovim naseljima i običajima te o flori i fauni, a posebno o traženju pitke vode i pašnjaka, potrebnih za buduće misije*« (Muljević, 2007). Isti navodi kako je Konšćak opisao jedno drvo iz vrste koja do tad još nije bila poznata, riječ je o drvetu „Milapa“, koje se danas stručno naziva „Idria columnaris“. Također, Konšćak je izvršio geografska opažanja i mjerenja, potrebna za izradu zemljovida. Ekspedicija se vratila u mjesto La Piedad, sjeverno od San Ignacia, 8. srpnja 1751. godine. Što se tiče treće ekspedicije, krenula je godine 1753. na zahtjev vizitatora Augustina Carta. Kretala se kroz unutrašnjost poluotoka prema sjeveru, između planinskog lanca Sierra San Martin. I na tom putovanju

Ferdinand je obavljao sva mjerenja, zabilježio položaje potoka, broj Indijanaca te nam dao opise njihovih života, pokrstio brojnu djecu i pridobio velik broj urođenika koje je poveo sa sobom i uključio u misiju Santa Gertrudis.

4. Konšćakova djela

Istaknula bih kako su Konšćakovi Dnevnici objavljeni u djelima kasnijih autora. Stoga je prvi Konšćakov dnevnik objavljen godine 1748. od strane Josea Antonia Villasanora y Sancheza u njegovu djelu pod nazivom *Theatro americano, description general de la Nueva Espana.* Dnevnik s prve ekspedicije bio je tiskan i objavljivan u djelima drugih autora te preveden na mnoge jezike. Dnevnik s druge Konšćakove ekspedicije objavljen je u Barceloni 1754. Osim Dnevnika, Ferdinand je izradio i geografsku kartu koja nosi sljedeći naziv: *„Seno de la Californias y costa oriental nuevamente descubierta y registrada el cabo de las Virgenes hasta su termino que es el rio Colorado. Por el P. Fernando Consag de la Compania de Jesus, missionero de la California, ano de MDCCXLVI".* Muljević smatra kako je Konšćakova geografska karta bila podlogom za ostale, odnosno buduće geografske karte područja Kalifornijskog zaljeva, od tada, pa do sredine XIX. stoljeća.

5. Zaključak

Uzmemo li sve u obzir, Ferdinand Konšćak istaknuo se kao vrsni misionar djelujući u misijama u Kaliforniji. Na svojim ekspedicijama izradio je svojevrsne Dnevnike pa čak i geografske karte, temeljem kojih imamo detaljan uvid u onodobno stanovništvo, njihove običaje te položaj kojeg su isti nastanjivali. Osim što je poučavao vjeri, učio je i domorodačko stanovništvo kako se priviknuti na civilizaciju, istaknuo se kao graditelj te kao poljoprivrednik. Svojim istraživačkim dostignućima pridonio je mnogo toga, ne samo polju geografije, već i etnologije, kartografije i dr. Naime, u Hrvatskoj, njegovom radu i djelovanju nije posvećivana onolika pažnja koja bi trebala biti, ipak je on „Croata Varasdinensis".

Literatura

Zorić, Damir (2002). *Ferdinand Konšćak misionar i istraživač*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.

Muljević, Vladimir (2007). Ferdinand Konšćak, istraživač Donje Kalifornije i kartograf. *Kolo: časopis Matice hrvatske, 2, ljeto 2007.*